

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΩΝ

ΑΠΟ Τ' ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΑΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

ΙΗ.

ΔΟΥ σήμερα μία ακόμα από τις πιο ενδιαφέρουσες σελίδες των «Απομνημονευμάτων» της μεγάλης ηθοποιού Σάρας Μπερνάρ, στην οποία περιγράφει γοητευτικότερα μια καλλιτεχνική της «επιθυμία» στην Κοπεγχάγη:

«Μετά το θρίαμβό μου στο Λονδίνο —γράφει η Σάρα— θρίαμβο, τόν δούλο είχα καταγάγει ολιγοήμερη πιά, έννοιωθα τόν έαυτό μου πολύ δυνατό από πρίν κι' άρχισα ν' άπειρο με άπόλυτη έμπιστοσύνη προς τόν ήλιον. Στο έξις θά έκανα πείρα δειή-θελια, δέν θά σταντοόσα τις δυνάμεις που είχα άλλοτε κι' ήμουν με έντελώς έλενθήρη. 'Ολ' αυτά μου έκαναν τόσο καλό στο νευρικό μου σύστημα, ώστε μέσα σε λίγες μέρες έγινε διαφορετική από πρίν. Έγώ πού σε όλα μου τη ζωή βασανίζουον από άγνωση, άκουσία κι' επί πλέον άρχισα και νά τρώω. Έτσι, όταν γύρισα στο Παρίσι, όλοι οι συγγενείς μου κι' οι φίλοι μου, έννοιωσαν πραγματική έκπληξη, βλέποντάς με για πρώτη φορά κάτω παχυντά και ροδωκόκκινα.

«Έπειτα από λίγες μέρες έφυγα πάλι για την Κοπεγχάγη, στο «Βασιλικό Θέατρο» της οποίας θά έδινα πέντε παραστάσεις. Η άφιξη μου στην πρωτεύουσα της Δανίας έγινε άφορμή νά με λάβη πάλι ο περίεργος αυτός φόβος πού μ' έκαμριε κάθε φορά πού τόν πλήθος μου έδειχνε προκαταβολικά τόν ένθουσιασμό του. Στο σταθμό με περίμεναν περισσότεροι από δύο χιλιάδες άνθρωποι, οι όποιοι μόλις σταμάτησε τó τραίνο, ξέσπασαν σ' ένα άτέλειστο: «Όχι-ρα!» Έγώ τά έχασα άμέσως και κυριέτηκα από ένα νευρικό τρώο.

«Έπειτα, όταν ο διευθυντής του «Βασιλικού Θεάτρου» κ. Φάλλεξεν κι' ο αντίλογος τών ανακτόρων πήζαν στο διαμέρισμά μου και με παρακάλεσαν νά παρουσιασθώ στο παράθυρο για νά ικανοποιήσω τη φιλική περιέργεια τών πλήθους, τó τρομερό «Όχιρα», πού τόσο μ' αναστάτωνε, έπανελήρηθη.

Μία τρελή άνησυχία μ' είχε κυριέσει δόλοκληρη... Φοβόμουν ότι ποτέ, νά ποτέ, δέν θά μπορούσα νά δώσω με την τέχνη μου σ' όλον αυτόν ένθουσιασμόν λαό, ότι περίμενε από μένα... Φοβόμουν ότι ή εμφάνισή μου από σκηνης —ή εμφάνισή μιας γυναίκας άδύνατης και οικειοποιούσ— θά προκαλούσε τόν όλο στος εθροστούς και ροδωκόκκινους Δανούς και στις ώρες Δανέζες, πού άκτινοβολούσαν από νεύρα κι' ήγεια. Κατέβηκα άπ' τó τραίνο, ένθ' ή άστυνομία άνοιγε ένα διάδρομο μέσ' άπ' τó πλήθος, για νά περάση τó άμάξι μου. 'Ο κόσμος τότε μου έβριζνε άνθη, σάλευε μ' ένθουσιασμό τά καπέλα του κι' ή κυρίες μου έστέλταν φιλήματα με τά χέρια τους.

Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας μου, γνώρισα πολλούς θριάμβους κι' άποδεώσεις, μά ή ύποδοχή μου άπ' τούς κατοίκους της Κοπεγχάγης θά μου παρομοιώνη άληθινά και θά με στανή σ' όλη μου τη ζωή. Τό πλήθος μ' άκολουθούσε ως στο «Ξενοδοχείο της Αγγλίας», όπου κατέλυσα. Έκει με ζητωκραύγασε ακόμα μία φορά.

Τό ίδιο βράδυ έπαυσα την «Αδριανή Λεονοθήρη». 'Ολ' ή Δανική άριστοκριτική παρκολλούθησε την παράστασι και, μεταξύ τών θεατών, ήσαν όλα τά μέλη της βασιλικής οικογενείας, ο βασιλεύς της Έλλάδος Γεώργιος, ή βασίλισσα 'Ολγα και ή πριγκίπισσα της Ουαλλίας, οι όποιοι έφιλοξενούντο τότε στη Δανική Αδλή.

Νά τί έγραφε α «Φιγαρόρα» έπειτ' από δύο μέρες για την παράστασι αυτή:

«Η Σάρα Μπερνάρ έπαυσε στην Κοπεγχάγη την «Αδριανή Λεονοθήρη» με άπέραστη έπιτυχία μπρός σ' ένα κοινό άφανταστος έκλεκτό. Η βασιλική οικογένεια της Δανίας, ο βασιλεύς και ή βασίλισσα τών Έλλήνων, ή πριγκίπισσα της Ουαλλίας παρκολλούθησαν την παράστασι. Η δύο βασίλισσες έβριζαν πρώτες δύο πελώριες άνθοδέσμες στη Γαλλία καλλιτέχνιδα, κι' άμέσως

οί θεαταί έξερράγαν σ' ένθουσιώδεις έπενυρημίες. 'Ο θριάμβος της Σάρας υπήρξε άσύγκριτος. Τό Κοινό είχε μεθύσει από τόν ένθουσιασμό του».

Έπειτ' από δύο μέρες έπαυσα στη «Φρού-Φρού» κι' ή έπιτυχία μου ήταν έξίσου μεγάλη. Έπειδή δέ έπαυσα κάθε δύο μέρες, θέλησα νά έπισκεφθώ τόν Έλσενέ, τó θρωικό αυτό μέρος όπου, όπως πιστεύεται, υπάγχει ο τάφος τού 'Αμλέτου. 'Ο βασιλεύς μόλις έμαθε την έπιθυμία μου, έθεσε στη διάθεσή μου ένα πλοίο για νά πραγματοποιήσω τó μικρό αυτό ταξίδι.

Στό ταξίδι μου αυτό με συνόδευσαν ο διευθυντής του «Βασιλικού Θεάτρου», ο αντίλογος, ο όποιος παρέθεσε και γεύμα πρός τμήν μου και πολλοί άλλοι έπισημοι. Έτσι έπισκεφθήκαμε όλοι μαζί τόν τάφο τού 'Αμλέτου, την πηγή της 'Οφηλίας και τόν πύργο τού Μαριένλίστ.

Όστόσο, μετάνοισα για τó ταξίδι μου αυτό στο Έλσενέ. Τό όνειρό μου ήταν πού νά θάωμαι άπ' την πραγματικότητα. 'Ο ύποτιθέμενος τάφος τού 'Αμλέτου δέν έγινε τίποτε άλλο, παρά μία μικρή στήλη, θίβερη και μαυρισμένη, με λίγη χλόη γύρω. Πόσο πύο ποιητικό τόν είχα φανταστεί!... 'Ηνα έπίσης λίγο νερό άπ' την πηγή της 'Οφηλίας, ο δέ βαρόνος Φάλλεξεν έσπασε άμέσως τó ποτήρι μου και δέν έπέτρεψε ος κανέναν άλλο νά πιή.

Γύρισα κάτω θλιμμένη άπ' τó ταξίδι μου αυτό, πού δέν είχε τó μεγαλείο πού φανταζόμουν. 'Οστόσο στην έπιστροφή ίνανοισθήκα πλώς για την άπογοήτευσή μου. Καθώς στεκόμουν άκαμψιμένη στο καγκλιό μου της γαλιόνας τού πλοίου και κάτωτά άρηρημένη τó νερό πού κυλούσε, είδα έξαρνα νά πέφτουν στην έπιφάνεια της θάλασσας ένα πλήθος φοροπέταλλα και συγχρόνως άνησυχούσαν σ' αυτά μου οι μελωδικοί ήχοι ένός άφανταστού γοητευτικού σκανδιναβικού τραγουδιού...

Εκφρασμένη, σήκωσα άμέσως τά μάτια μου κι' είδα νά περνά ήμιστά μας ένα μεγάλο και θωαίο ίστιοφόρο μ' άνοιγματα πανά. Στην πρηνή του θρωόνουσαν κυμαία έπισοαρά νείοι, οι όποιοι έβριζαν άγκαλιές τριαντάφυλλα πρός τη διευνήτα τού πλοίου μου, ένθ' συγχρόνως τραγουδοόσαν παλινός θρωίους της πατρίδας τών. 'Ολ' αυτά δέ τά έκαναν για μένα. 'Ολ' αυτά τά όρδα, όλη αυτή ή άγάπη, όλη αυτή ή μουσική κι' ή ποιησία ήταν για μένα... Κι' ο ήλιος ακόμα που βασιλευε, φανόταν πώς είχε γίνει για τó ζατηρί μου, πού θωαίος και πού μεγαλοπρεπής.

Τότε, μέσα σ' αυτή τη φευγαλέα στιγμή, ή όποια πού χάριζε όλη την άμορφή της ζωής, έννοιωσα τόν έαυτό μου πολύ κοντά στο Θεά...

Την έπομένη, μετά τó τέλος της παραστάσεως, ο βασιλεύς της Δανίας με κάλεσε στο βασιλικό θεωρείο κι' έκει, ένθ' οι θεαταί πετοόσαν μ' ένθουσιασμό τά καπέλα τους και ζητωκραύγασαν, μου άπένευμε τó παράσημο της άξιας, ένα θωαίσιτο ζώρημα, στυλιμένο με διαμάντια.

Κατόπι με κράτησε άρκετή ώρα στο θεωρείο τού κι' άρχισε νά μου μιλάει για ένα σπορό ζητήματα. Με παρουσίασε και στη βασίλισσα, ή όποια, όπως πρόδεξα άμέσως, ήταν βαρύνση. Αυτό με στενοχώρησε πολύ, γιατί ήμουν άναγκασιμένη νά φωνάζω δυνατά. Μά ή βασίλισσα της Έλλάδος 'Ολγα μ' έβγαλε άπ' τη δύσκολή θέση μου, πώνοντάς μου κουνέντα. Πόσο θωαία και πόσο γοητευτική ήταν και πόσο καλή!... Μά όπόσσο ήταν λιγώτερο θωαία άπ' την κουνιάδα της, την πριγκίπισσα της Ουαλλίας... 'Ω! τί γοητευτική μ' άδειόλητρητη ήταν ή όμορφιά της!... Είχε μάτια παιδιού τού Βορρά σέ πρόσπο έλληνικό παρθενικής άγνότητος, λαμό μακά και μεγαλοπρεπή όσν τού κένου κι' ένα χαμόγελο άφανταστα γλυκό!... Η άπροσδιόριστη γοητεία της πριγκίπισσας αυτής, τó φως πού άνάβει δόλοκληρη μ' έκανε νά μη βλέπω κανέναν άλλον, έκτός άπ' αυτήν. Τόσο με είχε θαμώσει, ώστε τά είχα χαμένα και τραυίλα κι' άσφαλως όταν έφυγα άπ' τó βασιλικό θεωρείο, τά βασιλικά ζευγάρια της Δανίας και της Έλλάδος είχαν σχηματίσει κακή ιδέα για την άντίληψή μου...

Η Βασίλισσα 'Ολγα όταν ήταν νέα. (Στανισλατή φωτογραφία)

Την παραμονή της αναχωρήσεώς μου άπ' την Κοπεγχάγη, παρέθεσαν πρός τμήν μου ένα μεγάλο σουτέ. 'Ο κ. Φάλλεξεν μίλησε σ' αυτό και μ' εχρησίστεσε για τις μεγάλες καλλιτεχνικές συνηνήσεις πού τούς έχάζασι.

Επίσης μίλησε στο σουτέ, έξ όνόματος τού Τύπου, ο κ. Ροδέρτος Βέλλι με λόγια πούλ' θερία και πούλ' συμπαθητικά. 'Ο πρεσβευτής

ΑΠ' ΟΣΑ ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ

ΜΙΚΡΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

"Έχει αποδειχτεί, ότι υπάρχουν πολλά ψάρια που μπορούν με το δάγκωμά τους να προξενήσουν πληγές επικίνδυνες και κάποτε θανάσιμες. Τα δόντια, π. χ. των γελιών της Μεσογείου βρίσκονται σε επικοινωνία με μία εσωτερική σακούλα γεμάτη δηλητήριο, το οποίο μεταδίδεται στο σώμα των ανθρώπων που θα τυχάρω να δαγκάσουν.

Δηλητηριώδη κυρίως είναι τα ήλικωμένα ψάρια και αυτά όχι πάντοτε, αλλά σ' ωρισμένη εποχή του έτους.

Σε κάποια φυάκη της Αγγλίας απέθανε έχοχάτως από αμφοραγία των πνευμόνων ένας φουακιασμένος. 'Ο δεσπότης αυτός είχε κλέψει κάποτε μία χρυσή λίρα και για να κρύψει την ένοχη του διαν τον έπιασαν. Τη κατάταξε. Το νόμισμα όμως προχώρησε διά του λάργυγγος στο βάθος του πνεύμονος και μετά πάροδον ολίγων μηνών επέφερε τον θάνατο.

"Ένας διακεκριμένος Άγγλος φυσιολόγος παρέχει σ' όσους τάσχουν από άπντια μία ευκολοτάτη συνταγή. Συνιστά δηλαδή να ξεπλύνονται ανάσελα, να εισπνέουν με όλη τη δύναμη των πνευμόνων των 30 ως 40 φορές και να γυρίζουν έφωτα προς τη μία άπ' τις δύο πλευρές, τη δεξιά κατά προτίμησιν. 'Ο ύπνος, λέγει, θα έρθη τότε μόνος του.

"'Ο Άγγλος καθηγητής Μπιαρόδ παρατηρεί σ' ένα άρθρο του, ότι τα περισσότερα άπ' τα συγγραφικά και καλλιτεχνικά έργα του κόσμου παρήχθησαν από ανθρώπους ηλικίας κάτω των 45 έτών. 'Ο ίδιος όνομάζει την περίοδο μεταξύ των 30 και 40 έτών της ζωής ενός ανθρώπου χρυσή δεκαετία, από 40 μέχρι 50 άργυρη, από 50 μέχρι 60 σιδερένια, από 60 μέχρι 70 κασιτέρην και από 70 μέχρι 80 ξύλινη.

"'Ο έλέφας περισσότερο άπ' όλα τα ζώα φοβάται τον... ποτιζό. Μόλις μπη κανένας μέσα στον κλωσό του, ο έλέφας ταρασσεται και τρέμει δόλοκλως, χτυπά με την προβοσκίδα του τον άέρα, μικάτα με άτελευσία και έπι ώρες κατόπιν δεν μπορεί να συνέλθη. Οι φύλακες των θηριοτροφείων λέγουν ότι τα πελώρια αυτά ζώα φοβούνται μήπως οι ποτιζοί άνεθούν και καθήσουν... στην προβοσκίδα τους.

Στην κοιλίδα του Κογκό υπάρχει μία περιεργη άρρώστεια, ή οποία προσβάλλει τους θάλασινους και τους βυθίζει σε βαθόν ύπνο, άπ' τον οποίο τίποτε δεν μπορεί να τους ξυπνήση. Στην κατάσταση αυτή παραμένουν έπι μερικές βδομάδες, μετά την πάροδο των οποίων επέρχεται ο θάνατος. 'Η αιτία της μυστηριώδους αυτής νόσου έξακολουθεί να παραμένη άγνωστη.

της Γαλλίας του άπάντητος, ευχαριστόντας τον. Φαντάζεσθε όμως ποιά ήταν ή έκπληξις των συνδαιτημόνων, όταν είδαν τον προσεβυτή της Γερμανίας, βαρώνο Μάνιους, να σηκώνεται και, γυρίζοντας προς έμένα, να λέη με φωνή δυνατή :

— Προστάω ύπερ της Γαλλίας!... 'Υπερ της Γαλλίας, ή οποία γεννά τόσο μεγάλους καλλιτέχνας!... 'Υπερ της Γαλλίας, της ώραιας Γαλλίας, την οποία αγαπούμε όλοι...

'Ο βαρώνος Μάνιους, έλεγε τα λόγια αυτά τη στιγμή που δεν είχαν περάσει ούτε πέντε χρόνια άπ' τον τρομερό Γαλλογερμανικό πόλεμο, του όποιου ή άνάμνησις διετρεπό ακόμα τρομερή σ' όλους τους Γάλλους και τις Γαλλίδες και του όποιου ή πληγές δεν είχαν επουλωθεί ακόμα.

'Ο βαρώνος Μάνιους, ο όποιος ήταν πολύ άξιαγιάπτης και πραγματικά γοητευτικός άνθρωπος, μου είχε στείλει, μόλις έφτασα στη Κοπεγχάγη, μία πελορία άνόδοξη με την κάρτα του. 'Εγώ όμως της την έπέστρεψα και παρακάλεσα έναν άκόλουθο της Άγγλικής πρεσβείας να το πη να μην επανάλαθη την άποστολή του. 'Ο βαρώνος όμως δεν δυσαρεστήθηκε καθόλου άπ' αυτό και ήρθε να μ' επισκεφθή στο ξενοδοχείο μου, όπου ώστόσο τον δέχτηκα με κάποια ψυχρότητα, γιατί ήμουν έρεθισμένη με τον αξιολάτρευτο αυτό διπλωμάτη.

"Όταν λοιπόν όκουνα την καταληκτική πρόποση του στο σουαί, ήνωσα κι' εγώ το ποτήρι μου και του άπάντησα :

— "Έστω!... "Άς πιούμε ύπερ της Γαλλίας, με ύπερ της Γαλλίας άκράσιας, κύριε πρεσβυτή της Προσσίας...

Με τα λόγια μου αυτά ένοουσα την Άλσατία και τη Λωρραίνη, την όποια μάζ' είχαν άφαιρεσει οι Γερμανοί.

Τη συνέχεια του έπεισοδου αυτού θα τη διηγηθούμε στο προσεχές φύλλο.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Χ

Χάρε μου, σε παρακαλώ και σου φίλο το χέρι
ν' άνοίξης την Παράδεισο την κατακλιδομένη,
να ίδουσι οι νεοί την άνοιξη κι' ή νεές το καλοκαίρι,
να ίδουσι και τα μικρά παιδιά το Μάη με τα λουλούδια.
"Όσο να πάη κι' όσο να ρθη κι' όσο να διαγιοσθή
έποκούσασαν ή κλειδιώνας, χορτάρισαν κι' ή πόρτες.

Π

Σήμερα ή μανούλια μου έχει χαρά μεγάλη,
πάει στις βρύσες για νερό και στά βονά για χιώνι,
πάει και στις άρχόντισσες κι' άφράτο παξιμάδι,
πάει και στις νοικοκυρές για παστορικά μεσάλια.
— Δόσμουτε, βρύσες, το νερό και σεις, βονά, το χιώνι,
και σεις, καλές άρχόντισσες, γ' άφράτο παξιμάδι
και σεις, καλές νοικοκυρές, τα παστορικά μεσάλια,
κι' έμένα φίλος μωχεται άπ' τον άπάνω κόσμο!

ΠΙ

Γιατί με τριγορίζετε όδλες ή πονεμένες,
σάν κι' ήθα από τη μαύρη γη, σάν κι' ήθα από τον Άδη ;
'Εγώ τώρα συντάζομαι να πάω στον κάτω κόσμο.
Ποιά έχει λόγο να μου πη και ποιά να στείλη γράμμα ;

Ποιά έχει νεό ξερομάτιο να στείλη γ' άριμάτα
(του
και ποι' έχει κόρη απότολητή να στείλη τα στου-
λίδια
και ποιά παιδί από το σχολείο να στείλη τα γρα-
τιά του ;

ΙV

Χάρε μου, σε παρακαλώ, παραγγέλια σου κάνω
αυτόν το νεό που όσσεύει να μην τον σεκλε-
τίσις.
Συχνά—συχνά το γιόμα του, συχνά το δελινό
(του,
όντας δειπνάει ο βασιλιάς στρώνει του να κοι-
μάται.
—Τι λές αυτού, κακότυχη, σάν τί να βάνη ο νοός
(σου ;

'Εμ με λένε Χάροντα, με λένε καρποκάφρη,
Καίω των μανάδων τις καρδιές, των άδερφών
(τα σπάλανα
και του γλυκού γ' άντόφρου καιω τα φυλοκαφριά!

V

Στον Άδη γ' άργαλα βαρούν, στον Άδη κάνοιν
(γάμο.

Του Χάρου ή μάνα 'χει χαρά, του Χάρου ή μάνα γάμο,
παρνεύει τον ήγικότα της και τον άρχιλοστή της.
Παίρνει τους νεούς το το χορό, τις νεές για τα τραγούδια,
παίρνει καλές νοικοκυρές να ήμνομαγαρισούν,
παίρνει καλούς και πρεστούς να στρώνουν τα τραπεζία,
παίρνει χορτάια άνάπαντρα να τους κερονύ να πιούν,
παίρνει και τα μικρά παιδιά να παίζουν να γελούνε.

VI

"Όλοι οι καίμιοι καίμιο 'χουνε κι' όλοι καίμιο βαστούνε,
σάν τον παιδιού και γ' άδερφιού άλλος καίμιο δεν είναι.
Γη μάνα καιει στην καρδιά, την άδερφή στα σπάλανα,
τη χήρα και την παρανειά άπάνω στο κεφάλι,
να περατή να θλιβεται, να πέφτη, να μαδιέται,
να πέφτη ν' άποκομηθή κι' ύπνος να μην την πάνη.
Χριστέ μου, πον' το ταιρι μου και πον' ο σύντροφός μου ;
Πώς να περάσω τη χρειά δώ στον άπάνω κόσμο ;

VII

Κλάψε με, μάνα μ', κλάψε με όσο μ' έχεις μπροστά σου,
τριχού βαρέσει ο θυμιάτος και ψάλλον ο παπάδες.
'Εγώ πίσω δεν έρχομαι και πίσω δεν γυρίζω,
θα πάω στην άλημονιά π' άλημονιού' ο κόσμος
ήμονιά ή μάνα το παιδί κι' ή άδερφές γ' άδερφια,
γυναίκες των καλών άντρών άλημονών τους άντρες.

VIII

Στων πικραμένων την αλλη ήλιος δεν άνατέλλει,
όν' είναι πάντα συννεριά κι' ένα βαρύ σκοτάδι,
φυτράνε ο πικραπήγανος να τρών ο πικραμένο,
να τρών ή μάνες τις κορφές κι' ή άδερφές τους κλάνοιν,
γυναίκες των καλών άντρών να τότε ξερορίζούν.

IX

Κάτου στου Χάρου τα νερά, στης Χάρισσας τη βρύση,
έκει πλέον τρεις λυγρές και τρεις μπουμπιλομάτες,
ή μά έπιανε, ή μά έπλωνε, ή άλλη τα διπλώνει.

'Εκει διαβαίνει ένας λερός
(και λασποκλισμένος.

—Κόρη, πλύνε τα ρούχα μου
(τα λασποκλισμένα.

—'Εμεις ποτέ δεν πλύνουμε
(τα λασποκλισμένα
γιατί θλώνει το νερό και
(μας μαλλών' ο Χάρος!

